

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı: Van Özel Sayısı
Issue: Van Special Issue
ISSN: 1302-6879 - Sayfa/Page: 611-628

Horasan'dan Küresin'e Bir Sözcüğün İzinde From Khorasan to Küresin in Search of a Word

• Süleyman ERATALAY*

* Dr. Öğr. Üyesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dil Bilimi Bölümü, Van/Türkiye.
Assist. Prof., Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Literature, Department Linguistics, Van /Turkey.
suleymaneratalay@yyu.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5087-226X

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:
Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received:
31/01/2021
Kabul Tarihi / Date Accepted:
01/03/2021
Yayın Tarihi / Date Published:
20/04/2021

Atrf: Eratalay, S. (2021). Horasan'dan Küresin'e Bir Sözcüğün İzinde. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 611-628

Citation: Eratalay, S. (2021). From Khorasan to Küresin in Search of a Word. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, Van Special Issue, 611-628

Öz

Sözcükler dilde anlam taşıyan en küçük yapı taşlarıdır. Ancak anlam çoğu zaman ses değişimleri altına gizlenir. Zamanla sözcüğün anlamla birlikte taşıdığı diğer bilgiler kaybolabilir. Kaybolan bilgilere yeniden ulaşmak oldukça kapsamlı bir araştırma ve inceleme gerektirebilir. Fakat doğru verilere ulaşırsa geçmişle gelecek arasında bir köprü işlevi kazanır. Van'da yaşayan ve Azerbaycan lehçesi konuşan bir topluluğun adı olan 'Küresin' sözcüğünün kökeni ve anlamıyla ilgili bazı açıklamalar ve varsayımlar bulunmaktadır. Bu konuda topluluğa ait kişiler bile bir görüş birliği sağlayabilmiş değildir. Ancak bu topluluğun Türk kökenli olduğu, Azerbaycan Türkçesi konuştuğu ve İran'dan geldikleri tartışmasız olarak kabul edilmektedir. İran topraklarına ve hatta Türkiye'nin çeşitli kentlerine yıllar boyunca çeşitli göçler olmuştur. En eski göçler Orta Asya kaynaklıdır. Orta Asya'dan gelenler bazı cazibe merkezlerine yerleşmiş oraları yurt edinmişlerdir. Bu merkezlerin en önemlilerinden biri Horasan'dır. Büyük bölümü İran coğrafyasında bulunan bu kadim bölge dini, siyasi ve tarihi birçok özelliğinden dolayı ülkemize yönelen göçlerin kaynağı konumundadır. Horasan ve Küresin sözcükleri ilk bakışta fark edilmeyen bir ilişki ile birbirlerine bağlıdır. Çalışmada iki sözcüğün ilgisi, tarihsel ve dilbilimsel veriler ışığında açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Horasan, Küresin, etimoloji.

Abstract

Words are the smallest building blocks of meaning in language. However, the meaning is often hidden under sound changes. The information that a word carries with its meaning may be lost gradually. Retrieving lost information may require extensive research and investigation. When the correct data is reached, it becomes a bridge between the past and the future. There are some explanations and assumptions about the origin and meaning of the word "Küresin", which is the name of a community living in Van and speaking an Azerian dialect. Even people belonging to the community have not reached a consensus on this issue. However, it is undisputed that this community is of Turkish origin, that they speak Azerian Turkish and that they come from Iran. There have been several migrations to various cities of Turkey and Iran over the years. The oldest migrations originate from Central Asia. Those coming from Central Asia settled in some attraction centers which became and their homeland. One of the most important of these centers is Khorasan. This ancient region, mostly located in Iranian geography, is the source of immigration to our country due to many religious, political, and historical features. The words Khorasan and Küresin are connected by a relationship that is not noticed at first sight. The relevance of the two words will be explained in this study in the light of historical and linguistic data.

Keywords: Khorasan, Küresin, etymology.

Giriş

Sözcükler anlam taşıyan en küçük dil birimi olarak, dillerin temel taşlarıdır. İletişim için gereken ilk unsurdur. Kimi zaman sözdizimsel kurallar dışına çıkılarak birbiri ardına gelen birkaç sözcük, bile iletişimde kullanılabilir. Bu yönleriyle sözcükler birçok sır da barındırabilmektedirler. Ancak sözcükler, dil ilişkilerinin hepsinde iki dillilik olmasa bile en kolay değişen, en zayıf birim olarak değerlendirilmektedir (Johanson, 2014:51). Yani diller arasında en kolay geçiş ve tarihsel olarak da en fazla değişikliğe uğrama olasılığına sahip dil birimleri sözcüklerdir. Dolayısıyla taşıdıkları anlam, tarihsel ve hatta arkeolojik bilgiler, bu değişimlerin örtüsü altına kolayca gizlenebilmektedir. Bu nedenle sözcüklerin izleri doğru takip edilirse tarihsel, arkeolojik ve antropolojik bulgular kadar önem arz edebilir.

Dünya üzerinde birçok dil ve buna bağlı olarak birçok dil ailesi bulunmaktadır. Bu aileler özellikle son iki yüzyıl içerisinde yapılan çalışmalarla tespit edilirken, araştırmacıların ilk baktıkları ve en tatmin edici olarak görülen verileri sözcük denklikleri olmuştur. Sözcük denklikleri, dilbilimsel olarak köken birliği ya da alıntı (kopyalama/ödüncleme) olarak değerlendirilir. Rastlantı olma ihtimalleri ise benzer sözcüklerin sayısının bir elin parmaklarını geçmesiyle ortadan kalkar (Ruhlen, 2006: 17). Bu nedenle örneğin, henüz destekleyici bir arkeolojik veya antropolojik veri elde edilemese

de Türkçe ile Sümerce arasında tespit edilmiş iki yüzden fazla ortak sözcük iki toplumun -köken birliği dışında- ilişkili olduğunu gösterebilmektedir (Eratalay, 2020: 293-312).

Her dil birçok farklı nedenle diğer dillerden sözcük alabilmektedir. Alıntı sözcükler, bazı dillerde çok fazla, bazılarında ise görece az olabilir. Bunu yanında bir dil farklı zamanlarda fazla ya da az alıntı sözcüğe de sahip olabilir. Ancak bu sözcükler biçimlerini veya anlamlarını çoğu zaman olduğu gibi koruyamazlar. Alıntı sözcükler girdiği dilin ses yapısına uygunsuzsa pek değişmeyebilir; ama anlamında daralma ya da genişleme olması oldukça olasıdır. Çünkü dâhil oldukları dilin kültür evreniyle yoğrulmaya ve farklı kavramlarla ilişki içine girmeye başlaması kaçınılmazdır.

Türkçe, en eski devirlerde Çince ve Farsça, sonra özellikle İslamiyet'in kabulüyle Arapça, daha sonra Osmanlı Devleti'ne komşu olan ya da egemenlik altına alınmış Balkan ve Kafkasya dilleri ile İtalyanca, Almanca, Fransızca ve son olarak günümüzde İngilizce ile ilişki içerisinde olmuş, bu dillerle sözcük alışverişinde bulunmuştur (Karaağaç, 2008:VI). En eski devirlerden günümüze kadar coğrafi olarak Türk dilleri arasında kısılmış gibi görülen Farsçayla son derece kapsamlı alışverişler gerçekleşmiştir. Bir Hint-Avrupa dili olan Farsçadan *-istan* 'Türkistan, gülistan', *-hane* 'kumarhane, dersane', *-dan* 'nüktedan, şamdan', *-kar* 'sanatkar, cüretkar' gibi birçok sonekin yanında Türkçenin yapısına dahi uymayan *bi-* 'biçare, bihaber', *na-* 'namahrem, nahoş' ve *hem-* 'hemcins, hemşire' gibi önekler alıntılanmıştır (Karaağaç, 2008: XII). Türkçedeki Farsça sözcükler üzerine yaptığı tezinde Farsçadan alıntı sözcükleri, yaklaşık 500'ü eski olmak üzere toplam 1200'ün üzerinde olarak tespit eden Özlük, yeni türetimler, deyimleştirme ve atasözlerindeki tüm kullanımlarıyla iki dil arasındaki söz varlığının 6000'i aşacağı görüşündedir (2019:323).

Kadim komşuluk ilişkisi, kültürel, dini ortaklık ve paylaşımlar iki dilin birbirine olan etkisini arttırmıştır. Farsça sözcükler Türkçeye göçler aracılığıyla da girmiştir. Anadolu, Asya kaynaklı göçlerin bir varış noktası konumunda olduğundan ve coğrafi olarak hemen yanı başındaki Hazar denizi nedeniyle göç yolu ya kuzeyde Kafkasya üzerinden ya da güneyde İran üzerinden gerçekleşmiştir. Zorunlu göç yolunda bulunan İran'dan Türkiye coğrafyasına taşınan topluluklar heybelerinde sözcükler de getirmişlerdir.

Farsça *hur/hôr* 'güneş' (Horn, 2019:111) ile *āsān* 'doğan, yükselen' (Horn, 2019: 7) sözcüklerinin birleşiminden oluşan ve batılı kaynaklarda *Xurāsān*, *Khurasan*, *Khorasan*, şekillerinde transkribe edilen خراسان *Horasan* sözcüğü, İran'da bulunan bir yerleşim yeri ve bu yere ithafen tuğla tozu ve süzme kireçten yapılan harç anlamlarında

Türkçeye girmiştir (Ayverdi, 2011:513). Horasan Asya'dan göç yollarının kavşak noktasında olması nedeniyle çeşitli ırkların bulunduğu bir merkez gibidir (Çetin, 1998: 235). Günümüzde Türkiye'nin doğusundan batısına birçok yerinde Horasan'dan göçmüş toplulukların bulunduğu gözlenmektedir. 'Horasan' sözcüğü yerleşim yeri adı ve soyadı olarak da dilimizde yaşamaktadır.

'Küresin' sözcüğü, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Van kentinde, İran'ın Güney Azerbaycan olarak tabir edilen (Tebriz, Hamedan, Erdebil, Hoy, Urmiye, Kazvin, Zencan, Miyana, Marega, Merend, Eher, Miyandab, Selmas, Nagede, Ebher, Takestan, Bicar, Sarab, Mişkin (Hiyov), Halhal, Astara, Makü, Gorve, Mugan (Germi), Heştrud, Geydar (Hudabende), Save, Kengaver kentlerinden oluşan) bölgesinden çeşitli zamanlarda göçmüş topluluğa verilen addır (Yücebaş, 2019:74). Bölgede bu kişilerden 'Küresinli' diye bahsedilmektedir. Sözcüğün kökeni hakkında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Ancak sözlüklerde sözcükle ilgili madde bulunmadığından etimolojisi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Tarihsel, Kültürel ve Coğrafi Art Alan

Sözcüklerin ilgisi araştırılırken sesbilimsel ve biçimbilimsel verilerin yanında tarihsel, kültürel ve coğrafi kanıtların da önemi yadsınamaz. Dilbilimsel kanıtlar arttıkça elbette ki bir takım ciddi sonuçlara ulaşılabilir. Ancak söz konusu olan bir sözcük ise geçmişten günümüze ulaşılabilen tüm dil dışı kanıtlara da ihtiyaç duyulması son derece doğaldır. İncelenen sözcüğün coğrafi bir terim olması nedeniyle bu kanıtlar oldukça önem kazanmaktadır.

Horasan Halkları ve Dini Çeşitlilik

Yukarıda da değinildiği gibi göç yollarının kesişme noktasında bulunan Horasan aynı zamanda İslamiyet'in en önemli yayılma merkezlerinde de biridir. Horasan aslında İran'ın kuzeydoğu bölgesinde yer alan oldukça geniş bir bölgeye verilen addır. Günümüzde Horasan bölgesi üç farklı devletin sınırları içerisindedir. Merv, Nesa ve Serahs bölgesi Türkmenistan, Belh ve Herat bölgesi Afganistan ve Mazenderan, Simnan, Yezd, Kirman, Belüciistan ve Sistan bölgeleri ise İran sınırları içinde bulunmaktadır (Çetin, 1998: 235). Bölge tarihi süreçler içerisinde zaman zaman büyüyüp küçülmüş olduğundan sınırları kesin olarak belirlenemese de önemini her zaman muhafaza etmiştir. İlk olarak Hint-Avrupa kökenli Ari ırkının erken yerleşim bölgesi olarak kabul edilen Horasan, Orta Asya'daki Hunlara ve Göktürlere tabi çeşitli Türk boylarına, Araplara ve Moğollara da ev

sahipliği yapmıştır (Çetin, 1998: 236). Günümüzde bölgenin kuzeybatısında Göklen ve Yamut'ta Türkmenler, Bucnurd ve Kuçan'da Kürtler, Meşhed'in güneydoğusunda Cemşidiler, güneybatıda Haydariler, güneydoğuda Belûciler ve Hezâreler bulunmaktadır. Politik nedenlerle İran'ın bölgeye yerleştirdiği Luriler ile Yahudiler ve Çingeneler de bölgede yaşayan farklı topluluklar arasında sayılabilir (Çetin, 1998: 236).

Geçmişten günümüze bölge çok farklı kültür ve ırktan toplulukların birlikte yaşadığı bir yer olmuştur. X. yüzyıldan sonra Horasan bölgesi Gaznelilerin egemenliğine girdi. 1040 yılında Dandanakan savaşına kadar Gaznelilerin yönetiminde kalan bölgenin tamamı bu savaşla Selçukluların toprağı haline gelmiştir (Çetin, 1998: 237). XII. yüzyılda Gurlular ve Harizmşahların yönetiminin sonunda 1220 yılında bölgeyi Cengiz Han yönetimindeki Moğollar ele geçirdi. 1256 yılında İlhanlılar daha sonra onların devamı olan Kertler bölgeyi 1389'a kadar yönetti. Sonra XVI. yüzyıla kadar Timur'un oğlu Şahruh ve Hüseyin Baykara yönetiminde kaldı. 16. yüzyılda Özbekler tarafından işgal edildi. 1510 Şah İsmail bölgeyi ele geçirdi. İlerleyen zamanlarda Horasan bölgesi o sıralar kurulan Safevi Devleti ile Özbekler arasında devamlı el değiştirdi. 1779 yılında Kacar Hanedanının Horasan'da iktidarı elde etmesiyle İran egemenliğine girdi. 1857 yılında İngiltere'nin de müdahalesiyle bölgenin bir kısmı Afganların kontrolüne girdi ve 1934-35 kadar ihtilafli olan İran Afgan sınırı nihai çözüme kavuştu (Çetin, 1998: 237-238).

Bölgede günümüze kadar; Yahudilik, Nesturilik, Hıristiyan Ortodoksluk, Zerdüştlük, Şamanizm, Manihaizm, Budizm ve özellikle Müslümanlık gibi dini inançlar var olmuştur. İslam tarikatları ve çeşitli mezhepler açısından son derece önem arz eden bu topraklarda Şii ve Sünni halklar birlikte yaşamıştır (Çetin, 1998:238). Bölgeye göç eden sahabeler nedeniyle hadis tarihi için önemli bir konum elde eden Horasan bölgesi, Hanefi mezhebinin yayıldığı ve uygulandığı ilk merkez olması nedeniyle belki de diğer coğrafyalara mezhep göçlerinin de çıkış noktası olmuştur (Çetin, 1998: 238). Horasan aynı zamanda tasavvuf tarihi açısından da son derece önemli bir konuma sahiptir. Türkistan Sayramlı Ahmet Yesevi, Belhli Celaleddin Rumi ve Nişaburlu Hacı Bektaş Veli gibi Türk edebiyatının ve Türk tasavvufunun mihenk taşlarını bu topraklar yetiştirmiştir (Köprülü, 2018).

Kısacası Horasan bölgesi kavimlerin, dillerin ve dinlerin birleştiği, bir arada yaşadığı ve sınırlarını aşarak göçlere sebep olduğu, dünya tarihi açısından çok önemli bir merkez olarak değerlendirilmeyi hak eden bir coğrafyadır.

Küresin Adı, Coğrafyası ve Küresinliler

Küresin terimi ilk olarak İslâm öncesi kaynaklarda 'Şavâşân' adıyla da anılan günümüzdeki Mâkû kentinde kurulmuş bir hanlıkta geçmektedir (Kurtuluş, 2003:458). XVII. yüzyılda, güneyinde İran'ın Hoy kenti ve Kotur bölgesi, batısında ise Türkiye'nin Van, Doğu Beyazıt ve Malazgirt kentinin bulunduğu Mâkû (Makı/Maku) Hanlığı kurulmuştur. Bu hanlığın halkları arasında Karadere bölgesinde Akbulak, Muhur, Malhemli gibi köylerde yaşayan çiftçilik ve hayvancılıkla geçinen yerleşik Küresinlilerden bahsedilmektedir (Sultanova, 2002: 168, 176). Hatta Sultanova'ya göre bölgede Sedelli, Navır, Nalcılar, Abas pınarı gibi otlak ve yaylaların arasında Küresin adında bir yayla da bulunmaktadır (2002: 176). 1920'lere kadar İran'a bağlı bir hanlık olarak varlığını sürdüren Mâkû Hanlığı Türkmençay anlaşmasıyla küçük bir kısmı Rusya'da kalmak kaydıyla İran yönetimine girmiştir (Sultanova, 2002:181).

Sözcük İslam Ansiklopedisinde Kürtler maddesinde de karşımıza çıkmaktadır. Minorsky, XX. yüzyılda Kürtlerden bahsederken, "*Sistemli incelemeler yapılırsa Kürt olarak tanımlanan toplulukların içerisinde eski halkların izleri ortaya çıkarılabilir.*" şeklinde bir görüş belirtip "*Süleymaniye'de, Sawuc-Bulak'ta ve Şakaklar'a boyun eğmiş olan Küresinlilerin görüldüğü Kotur'da*" şeklinde bir bilgi vermiştir (1977: 1091). Günümüz Türkiye topraklarında ise XX. yüzyıl öncesine ait başka bir kayıt bulunmamakla birlikte, kaynaklarda Küresinliler hakkında bilgiler, Rus işgali ve Ermeni tehciri ardından I. Dünya savaşı sonrasında iskân faaliyetleri sırasında ortaya çıkmıştır (Yücebaş, 2019: 79; Ebinç, 2008: 131). I. Dünya savaşı sırasında Rusların da bölgeyi işgal etmesiyle Ermeni çetelerinin zulmünden dolayı Müslüman nüfusu, daha sonra ise buna bağlı olaylar yüzünden ve tehcir nedeniyle Ermeni nüfusu neredeyse yok olan Van bölgesine iskân siyaseti kapsamında Osmanlı İran sınırının İran tarafında bulunan halk davet edilmiştir. Güney Azerbaycan'ın Urmiye, Hoy, Selmas ve Mâkû kentlerinden 1918 yılında Şii ve Kürt baskısından kaçan 5000 kişinin Van kentinde iskân ettirildiği kayıtlara geçmiştir (Yücebaş, 2019: 79). İskân edilen bu göçmenlerin Hoy yakınlarında bulunan Kotur'dan gelen Küresinliler olduğundan bahseden kaynaklar bulunmaktadır (Yücebaş, 2019: 80,81; Öztürk, 2008: 33).

Bu bilgiler ışığında Küresin sözcüğünün İran'ın Hoy kenti civarında Türkiye'nin Kapıköy Sınır Kapısı'na 7-8 km mesafede bulunan Kotur bölgesi çevresinde yerleşik bir topluluk adına işaret ettiği anlaşılmaktadır. Hoy ve Urmiye bölgesi XI. yüzyılda Horasandan çıkarak kuzey İran ve Azerbaycan'ı istila eden Oğuz Türklerinin

Diyarbakır ve Musul'a geçiş koridoru olarak kullandıkları bölge olarak da öne çıkmaktadır. Bölge Malazgirt Muharebesi sırasında da üs olarak kullanılmıştır (Bala, 1977: 572). Anadolu, Kafkasya, İran, Irak ve Suriye'nin kavşak noktasında bulunan ve yaylak ve kışlak olarak kullanılmaya oldukça müsait olan Hoy bölgesi, Anadolu'ya yönelen göçlerde yoğun olarak kullanılmıştır (Bala, 1977: 572).

Küresinliler olarak tanımlanan topluluk İran'da bulunan Azerbaycan Türkleridir. Azerbaycan Türkleri uzun yıllar boyunca İran yönetiminde kalmışlardır. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Rusya'nın Kafkasları ele geçirme yönünde girişimleriyle Rus-Pers savaşı başlamıştır¹. Savaşın sonunda 12 Ekim 1813 Gülistan ve 10 Şubat 1828'deki Türkmençay anlaşmalarıyla Azerbaycan topraklarının kuzey kısmı Rusların, güney kısmı ise İran'ın yönetimine bırakılmıştır (Yücebaş, 2019: 76). Günümüzde hâlâ Güney Azerbaycan denilen bölgede Azerbaycan nüfusundan daha fazla Azerbaycan Türkü yaşamaktadır.

Küresinlilerin sosyo-kültürel yapısı üzerine yapılmış bir çalışmada, Van'da yaşayan ve kendini Küresinli olarak tanımlayan kişilerin kökenlerini açıklarken, Azerbaycanlı, Türk ve Sünnî kavramlarına (İran'dan göç eden Azerbaycan Türkleri, İran'dan gelen Türk muhacirler, İran'dan göç eden Sünniler, Selçuklu Türkleri, Oğuz Türkleri/Oğuz boyu/Avşar boyu, Osmanlı soyundan, Güney Azerbaycan Türkleri, Türk boyu/Türk asıllı bir topluluk, Sünnî Azeriler) göndermede buldukları gözlenmiştir (Levendoglu, 2006:94).

Dilbilimsel Veriler ve Yöntem

Yukarıdaki art alan bilgileriyle ilgisi ortaya çıkarılan sözcüklerin bir oldukları ancak dilbilimsel verilerle desteklenirse tam anlamıyla aydınlığa kavuşabilir. Bu nedenle sözcüklerin kökenleri tespit edilmeli ve tarihî süreç içinde meydana gelen değişiklikler izlenmelidir. Ses değişimleri bu noktada son derece önem arz etmektedir.

Çalışmada sözcüğün kökeni, anlamı ve bunun yanında hangi dil grubuna girdiği gibi birçok bilgiye ulaşmayı sağlayacak etimolojik analiz yöntemi (Aktay, 2020: 1038) ile adın tarihsel süreç içinde günümüze geldiği gerçeği çerçevesinde kökeninin, yapısı ve anlamının geçmişten, kısacası tarihi eserlerden ve belgelerden elde edileceği karşılaştırmalı tarihsel yöntem (Aktay, 2020: 1040) kullanılmıştır.

¹<https://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan>, (Erişim Tarihi: 18.01.2021).

Küresin/Küresinli Sözcüğü ve Bazı İddialar

Küresin sözcüğünün kökeni veya anlamıyla ilgili olarak Levendoğlu'nun, *Küresinliler Örneğinde Kültürel Kimlik* adlı çalışmasında Küresinlilerden derlediği görüşler dışında tatmin edici bir bilgiye ulaşılamamaktadır (2006: 90-92). Bu görüşler genel olarak Türk kökenli oldukları halde kendilerini İranlı gibi gösteren, göçmenliklerini hatırlatan ve hiç kabullenmedikleri Acem sıfatına ve beşinci mezhep gibi yakıştırmalara tepki olarak vurgulamak istedikleri hatta övündükleri Sünni (Şii olmamak) kimlikleri çevresinde şekillenmiş durumdadır. Ancak Minorsky, Sultanova ve Levendoğlu gibi kaynaklarda ve bölge ağzında sözcüğün *Küresinli* şeklinde geçtiği görülmüştür. Bu noktada Türk halk adları incelendiğinde inanılan din veya mezhep adlarının etnik ad olarak kullanılmadığı görülmektedir. Kafesoğlu, *Türk Milli Kültürü* adlı çalışmasında Türk boy adlarının 7 başlık altında sınıflandırıldığını belirterek bunları şu şekilde ayırır:

- a) Askeri teşkilat ve unvanlarla ilgili olanlar: *Çepni, Külbey, İğdir vb.*
- b) Askeri siyasi olayların etkisiyle olanlar: *Hazar, Uygur, Bulgar vb.*
- c) Büyük, şöhretli, zengin anlamında olanlar: *Bayındır, Bayat, Tabgaç vb.*
- d) Adam veya insan anlamında olanlar: *Hun, Agaçeri, Kumeri vb.*
- e) Hal, tavır veya hava olaylarını bildirenler: *Argu, Argın, Çuvaş vb.*
- f) Kuvvet, sağlamlık, cesaret ve fazilet anlamında olanlar: *Türk, Kayı, Kangar vb.*
- g) Boy birliğine katılanların sayısını ifade edenler: *Onok, Dokuzoğuz, Onuygur vb.* (2016: 222).

Dolayısıyla *küresinli* sözcüğünün *küresünni** şeklinde söylenmesi ve bu şekil üzerinden açıklanmaya çalışılması Türk soylu bir topluluk için doğru görünmemektedir.

*Küresünni** terimi ile ilgili bir diğer sorun ise sözcüğün ilk kısmı olan *küre* yapısının anlamıdır. *Küresünni** sözcüğünün Sünni oğlu anlamına geldiğini savunan görüşlere göre *küre* sözcüğü Kürtçede veya Farsçada 'oğul, erkek çocuk' anlamında kullanılan bir sözcüktür. Ancak Farsçada *küre* کوره 'fırın', *kire* کره 'tereyağı', *kürî* کوری 'körlük' anlamına gelmektedir. Farsçada 'oğul, erkek çocuk' anlamında kullanılan sözcük *puser* پسر 'oğlan'dır (Horn, 2019:70). Kürtçede ise *küre* 'demircilerin ateş ocağı, kireçtaşlarının yakıldığı ocak' ve *kürî* 'derinlik' anlamına gelmektedir (Paşa, 1978:219). *Gur* 'kurt', *gore* 'çorap', *gorî* 'kurban, feda edilen şey' anlamına gelmektedir (Paşa,

1978:111, 113). Kürtçede *kur* sözcüğü ise ‘oğul, erkek çocuk, tıraş, kırkma’ anlamına gelmektedir (Paşa, 1978:217). Bu sözcük ile yapılan birleşik adın *ê* tamlama takısıyla *kurêsünni* şeklinde ‘Sünni’nin oğlu, Sünni oğlu’ anlamında olması gerekir. *Küresünni** sözcüğünün baş kısmının ‘küre’ olarak okunması için birleşik sözcüğün *kürê* ‘ocak’ sözcüğünden gelmesi gerekirdi. Eğer bu sözcük Kürtçe Arapça bir tamlama ise tarihsel verilerden anlaşıldığı kadarıyla (Minorsky ve Sultanova’da sözcüğün XX. yüzyıldan önce kullanıldığı yönünde bir bilgiye rastlanmadığında) çok eski zamanlara gidemez. Küresinliler Hoy kentinde de günümüzde yaşadıkları Van kentinde de Kürtlerle birlikte yaşıyorlar ve sözcüğün Türkçe ünlü uyumuna girmesi için geçerli bir sebep yoktur. Çünkü iddia edildiği gibi bu adı onlara Kürtler verdiyse sözcüğün *kuresünni** olması gerekirdi. Bu durumda da *küresünni* sözcüğü *kürêsünni* olarak ‘Sünniocağı’ gibi çevrilebilecek anlamsız bir tamlama olacaktır. Ayrıca sözcüğün ortaya ilk olarak çıkmış olabileceği yer olan İran’ın güney Azerbaycan bölgesinde birlikte yaşadıkları Kürtler de Sünni’dir. Şii olan halk Farslar yani İranlılardır. Bu durumlar *küresünni** adıyla ilgili bazı sorular aklı gelmektedir:

- *Küresünni** adını bu topluluk kendilerini diğerlerinden ayırmak için vermişlerse, neden Kürtçe bir sözcük kullanmışlar? (Türk kökenli halklar boy adlarını yukarıda saydığımız ölçütlere göre verirler, mezhep adını ve ‘oğlu’ anlamında Kürtçe bir sözcüğü kullanmazlar. Beylikler döneminde Dulkadiroğulları, Karamanoğulları, Osmanoğulları, Tekeoğulları, Aydınogulları, Hamitoğulları, Ramazanoğulları vb. gibi beylik adları için kullanılan *oğul* sözcüğü Arap, Fars ve Moğol tesiri ile sonradan çıkmış adlandırmalardır (Kafesoğlu, 2016: 222).)
- Eğer bu adı İranlılar vermişse neden kendi dillerinde kullanılan *puser* sözcüğünü kullanmamışlar? (İran halkı bu adı vermiş olsaydı *puser-i sünni* şeklinde bir ad ortaya çıkardı.)
- Ve eğer bu adı Kürtler vermişlerse kendileri de Sünni değiller mi? (İran’da Azerilerle yaşayan ve toplamda Azeri nüfusundan daha az sayıda olan Kürtlerin, "Siz de bizim gibi Şii değilsiniz Sünni’siniz" şeklinde topluluğa bu adı vermiş olması, kendileri de Sünni olduklarından çok anlamlı değildir.)

Son olarak bu topluluğun konuştuğu ağız Azerbaycan ağızıdır. Bölgeye geldikleri yer ise arşiv kayıtlarından ve onun da öncesi ile ilgili bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Güney Azerbaycan bölgesidir. Bu bölgede elde edilen bu bilgilerle Levendoğlu’nun derlemesinde ulaştığı

- *Sünni toplumu*;
- *İran’dan göç eden Sünniler/muhacirler*;
- *Gure-Sünni sözcüklerinin birleşimi*;
- *Sünnilerin İran’da yaşadıkları bölge*;

Sünni Azeriler; • Sünnioğlu, Sünnioğulları (2006: 90) şeklindeki tüm iddiaların doğrulanmadığı ortaya çıkmaktadır.

Bir başka görüşe göre sözcük, Küresinlilerin atalarının yaşadığı yer olan Giresun adından gelmektedir. Yani Küresin adının eski hali Giresun'dur (Levendoglu, 2006: 91). Küresinliler ile ilgili elde edilen ve tartışmasız olan bu halkın güney Azerbaycan'dan geldiği gerçeğidir. O topraklara Orta Asya'dan ve Horasan üzerinden geldiği de bilinen bir gerçektir. Bu bölgelere göçen Türk soylu toplulukların en eski zamanlarda Hunlara ve Göktürklerle mensup Oğuz Türklerinin çeşitli boyları olduğu da kesindir (Çetin, 1998: 235). Günümüzde Giresun kenti olan bölgeye XVI. yüzyıl boyunca Çepni vilayeti denmiştir (Emecen, 1996: 83). Çepniler, özellikle Çepni yurdu olarak adlandırılan Sinop, Giresun, Trabzon ve Artvin'de bulunan ve Alevi kimliği ile bilinen Oğuz boyudur. Bu bölge dışında Gaziantep, Nevşehir, Kayseri, Yozgat, Konya, Balıkesir, Manisa ve Muğla'ya kadar olan geniş bölgelerde buldukları bilinmektedir (Sevinçli, 2009: 154).

Bu görüşle ilgili iki sorun göze çarpmaktadır. Birincisi kendilerine yanlış olarak *küresünni** diyen ve Sünni olmakla övünen bu topluluk, atalarının alevi kimliği ile bilinen Çepni olduğunu öne sürmektedir. Ancak böyle bir görüş baskın Sünni inanç şekli ile hiç uyuşmamaktadır. İkinci sorun ise Türkçede geçmişten günümüze /k/ seslerinin /g/ sesine dönüştüğü gerçeğidir. Günümüzde *git-, gel-, geç-, gir-, gizle-, göç-, gözet-, gözle-, gül-* vb. eylemler eski Türkçede *kit-, kel-, keç-, kir-, kizle-, köç-, közet-, közle-, kül-* şeklinde /k/ sesiyle kullanılmaktaydı. Aynı şekilde günümüzde *göz, gece, gemi, genç, geyik, göç, gök, göl* vb. adlar Eski Türkçede *köz, keçe, kemi, kenç, keyik, köç, kök, köl* şeklinde yine /k/ sesiyle kullanılmaktaydı. Divan-ü Lugat-it Türk'te /g/ sesiyle başlayan yalnızca 'havuç' anlamına gelen *geşür* sözcüğü bulunmaktadır (Mahmud, 2007: 277). Çepnilerin Selçuklu döneminden itibaren çeşitli zamanlarda Anadolu'ya gelen halklar olduğu düşünüldüğünde Giresun ve küresin sözcüklerinin birbirinden bağımsız süreçlerle meydana geldiği açıktır. Dolayısıyla eğer Giresun ve *küresin* sözcükleri birbirleriyle bağlantılı iseler, eski olanın küresin sözcüğü olması, yani Giresun adının *küresin* sözcüğünden dönüşmüş olması ihtimali dilbilimsel olarak daha doğru olacaktır.

Sözcüğün Kür ve Aras nehir adlarından geldiği şeklinde bir başka görüşe de rastlanmaktadır. Buna göre bu halkın göçten önce yaşadığı bölge Kür ve Aras nehirlerinin birleştiği noktada olduğundan *küresin* sözcüğü bu iki nehir adının birleşiminden oluşmuştur. Bu görüş sözcüğün ilk hecesi ile nehrin adının benzemesinden kaynaklandığı düşünülen bir görüştür. Kür ve Aras sözcükleri birleşik sözcük oluştursa bile küresin sözcüğünün sonundaki /n/ sesinin oluşması söz

konusu olamaz. Dilbilimsel olarak ünsüz sesler anlam taşıyıcı unsurlardır ve nedensiz bir şekilde ünsüz türemesi ihtimali yoktur.

Son olarak Kürt Hasan veya Kör Hasan şeklindeki lakap ya da kişi adlarından gelmiş olduğu yönündeki görüşlere değinecek olursak, bu yakıştırmaların da bir önceki kür ve Aras nehir adlarındaki gibi *Hasan* sözcüğünün *küresin* sözcüğünün son kısmı olan *esin/asan* bölümü ile olan benzerliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Konu ile ilgili kaynaklarda da görülebileceği gibi bu açıklamalar halk arasında bile pek rağbet görmeyen açıklamalardır. Fakat bu iki sözcüğe yer adı olarak, Eskişehir Çifteler'e bağlı göçmenlerin kurduğu Körhasan ve Konya Çeltik'e bağlı Türkmen yerleşimi Küçükhasan köyünün eski adı olarak Kürdhasan şeklinde rastlanmaktadır. Horasan sözcüğünün baş sesi /k/'ya döndükten sonra *korasan** şeklinden bir nevi halk etimolojisiyle *körhasan* ve *kürdhasan* şeklindeki sözcüklerin oluşturulduğu düşünülmektedir.

Aşağıda yer adı olmayan *küresin* sözcüğü haricinde, *horasan* sözcüğü ile ilgili olabileceği düşünülen ve çoğu günümüzde de kullanılan il, ilçe ve köy adları verilerek haritada gösterilmiştir.

- Erzurum *Horasan*
- Denizli Tavas *Horasanlı*
- Aydın Kuyucak *Horsunlu*
- Kayseri Pınarbaşı *Horsana*
- Erzincan Kemah *Horsin*
- Manisa Kula *Koresa*
- Adıyaman Samsat *Körsin*
- Eskişehir Çifteler *Körhasan*
- Konya Çeltik *Kürdhasan*
- Sivas Divriği *Güresin*
- Giresun *Giresun*

Görsel 1: Türkiye'deki Horasan Sözcüğü İle İlgili Olduğu Düşünülen Yer Adları

Yukardaki yer adları *küresin* sözcüğü ile birlikte *horasan* sözcüğü ile ilgili olduğu düşünülen ve yer adı olarak kullanılan sözcüklerdir.

Sesbilimsel Özellikler

Küresin sözcüğünün köken olarak *Horasan* sözcüğüne dayandığı yönünde bir görüş ileri sürülecek ise *horasan* sözcüğü ile ilgili bilgiler önem kazanmaktadır. Giriş bölümünde de açıklandığı gibi خراسان *Horasan* sözcüğü, Farsça *hur / hōr* 'güneş' (Horn, 2019: 111) ile *āsān* 'doğan, yükselen' (Horn, 2019: 7) sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. Batılı kaynaklarda *Xurāsān*, *Khurasan*, *Khorasan*, şekillerinde geçmektedir. Sözcük Farsçada خ sesiyle yazılmaktadır. Bu sesin Türkçe aktarım yazı (traskripsiyon) işaretleriyle gösterimi /h/ simgesiyledir. Farsçadan dilimize giren sözcüklerin büyük bir kısmında ilk olarak bu hırıltılı /h/sesinin Türkçenin ses yapısına uygun olan normal /h/'ye dönüştüğü gözlenmektedir. خواجه [hāce] *hoca*, خروس [hōrūs] *horoz*, خوش [hoş] *hoş*, خوشآب [hoşāb] *hoşaf*, خوشنود [hoşnūd] *hoşnut*, خرده [horde] *hurda*, خرما [hormā] *hurma*, خدا [hodā] *Hüda*, خونکار [hūnkār] *hūnkār*, خرگه [hergele] *hergele*, خردوات [hordevat] *hurdavat*, خشم [heşm] *hışım*, خیار [hiyār] *hiyar* vb. örneklerde bu değişim görülebilir (Özlük, 2019: 13-14). Fakat /h/ sesinin varlığını koruduğu özellikle doğu Anadolu ağızlarında sözcükler aslında olduğu gibi söylenebilmektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi خ sesiyle başlayan birçok Farsça sözcük dilimize *horasan* sözcüğünde olduğu gibi /h/ sesiyle girmiştir. Ancak bu ses ile başlayan bazı sözcükler dilimize /h/ yerine /k/ ile de girmişlerdir. خافتان [hāftān] *kaftan* (Sarıkaya, 2019:529), خربزه [herboze] *karpuz* ve خمپاره [hompāre] *kumbara* (Özlük, 2019:14, 16) sözcükleri Farsçada /h/ sesine sahip oldukları halde Türkçeye /k/ sesiyle girmiştir.

Kısacası Farsçadan Türkçeye alıntılanan خ sesiyle başlayan sözcükler, Türkçenin ses yapısı içinde iki türlü karşılanmaktadır. Daha çok /h/ sesi kullanılmakla birlikte azımsanamayacak sayıda sözcük de /k/ sesi ile karşılık bulmaktadır. Hatta bazı sözcüklerin dilimize iki farklı şekliyle de girdiği görülmektedir. خمپاره [hompāre] *humbara* sözcüğü böyle bir sözcüktür. 'Yuvarlak içi boş olarak demirden veya tunçtan yapılan, içine patlayıcı maddeler konarak havan topu ya da elle atılan savaş aleti' olarak tanımlanan *humbara* sözcüğü (Ayverdi, 2011:518) ile yine 'Para biriktirmeye yarayan, maden, toprak veya plastikten delikli küçük kap' anlamındaki *kumbara* sözcüğü (Ayverdi, 2011: 712) Farsça خمپاره [hompāre] sözcüğünden dilimize girmiştir. Yani alıntılanan sözcükler Türkçede her zaman yalnız bir tek şekilde kullanılmamakta, ihtiyaç duyulması halinde sanki iki farklı sözcükmüş

gibi farklı anlamları karşılamak için faydalanılmaktadır. Aynı alıntı sözcükten dilimize girerek sesbilimsel ve anlambilimsel başkalaşma geçirerek birbirinden ayrılmış farklı sözcükler de bulunmaktadır. Yine Farsçadan örnek verecek olursak دول بند [dülband] sözcüğü dilimize *tülbent* şeklinde girmiş, *turbant* şeklinde İtalyancaya, *turban* şeklinde Fransızcaya ve daha sonra *türban* olarak tekrar Türkçeye gelmiştir (Ayverdi, 2011: 1275). كدخدا [kedhoda] sözcüğü de dilimize bazı anlam farklarıyla hem kethüda hem de kâhya olarak girmiştir (Ayverdi, 2011:605, 663). Daha sonra farklı anlamlara sahip olarak kullanılan iki sözcük olmuştur. Bunun dışında farklı dillerden Türkçeye girmiş *abajur* ~ *panjur*, *abdal* ~ *aptal*, *acar* ~ *gıcır*, *baz* ~ *baza*, *cihaz* ~ *çeyiz*, *skala* ~ *iskele*, vb. (Kara, 2011:37) gibi örnekler aynı kökten başkalaşma için verilebilir. Bunun yanında alıntı olmasa bile aynı kökten türeyerek başkalaşma geçirmiş ve farklı olarak kullandığımız sözcükler de vardır. Bu tür sözcüklere *barış* ~ *varış*, *yaban* ~ *yavan*, *oba* ~ *ova*, *çapa* ~ *çaba*, *saban* ~ *sapan*, *tavan* ~ *taban* (Tan, 2015:873-874), *diz* ~ *dirsek*, *ikiz* ~ *ikircik* vb. örnekler verilebilir. Farsça خراسان sözcüğünün de daha yaygın kullanılan şekli olan *horasan* dışında, yukarıdaki örneklerde olduğu gibi farklı bir biçimle de kullanılması son derece olağan olarak kabul edilmelidir.

Yukarıda خ sesiyle başlayan sözcüklerin Türkçede sözcüğün ilk sesi olarak /h/ ve /k/ seslerine dönüştüğü örneklerle açıklandı. Ancak خ sesi karşımıza sözcük sonunda da çıkmaktadır. Sözcük sonunda bu sese sahip Farsça alıntılarda da durum aşağı yukarı sözcük başındaki durum gibidir. چرخ [çerh] *çark*, چرخفلك [çerhifelek] *çarkifelek*, ناچخ [nāçeh] *nacak*, یاریده [yārideh] *yardak*, زرنیخ [zernih] *zırnik* (Özlük, 2019:6-26) örneklerinde خ sesinin sözcük sonunda da /k/’ya dönüştüğü görülebilir. Kısacası hırıltılı /h/ sözcük başında ya da sözcük sonunda dilimize /h/ ve /k/ olmak üzere iki şekilde girmektedir.

Horasan sözcüğü ile *küresin* sözcükleri arasında bir diğer ses olayı da Farsça /o/ ünlü sesinin durumudur. Farsçanın yapısına uygun olan geniş yuvarlak ünlüler, Türkçede dar yuvarlak olan /u/ ve /ü/ ünlüleriyle karşılanmaktadır. Farsçada /o/ sesi ile başlayan sözcükler Türkçede /u/ ve /ü/ seslerine dönüşmektedir. امید [omīd] *umut*, استا [ostā] *usta*, استره [ostore] *ustura*, امید [omīd] *ümit*, استادانه [ostādāne] *üstadane*, استاد [ostād] *üstat* gibi sözcükler buna örnektir (Özlük, 2019: 25). Farsçadan dilimize girmiş ve /h/ sesiyle başlayan خدا [hōdā] *Hüda*, هما [homā] *Hüma*, همایون [homayūn] *hümayun*, هنر [honer] *hüner* ve هویدا [hoveydā] *hüveyda* sözcüklerinde de bu durum gözlenebilir (Özlük, 2019:14). Aynı şekilde Farsçadan dilimizde girmiş birçok sözcükte bu ses değişimleri görülebilir. Bunlara کلاه [kolāh] *külah*, گلخان [golhān] *külhan*, سرگذشت [sergozešt] *sergüzešt*, سنبل [sonbol] *sümbül*, گزیده

[gozīde] *güzide/gözde*, گل [gol] *gül*, گلستان [golistān] *gülistan*, گناه [gonāh] *günah*, گریز [gorboz] *gürbüz* gibi daha birçok örnek verilebilir (Özlük, 2019: 6-26).

Horasan sözcüğünün *küresin* şekline dönüşmesinde /r/, /s/ ve /n/ sesleri değişmediğinden /a/ seslerinden birinin /e/'ye diğerinin de /i/'ye değişmesi ise Türkçenin en belirgin özelliklerinden biri ile açıklanabilir. Türkçeye sonradan girmişse olsa tüm sözcükler, çok kuvvetli bir şekilde Türkçe sözcükleri şekillendiren ve en büyük sesbilimsel özellik olan kalınlık incelik uyumuna girer (Ergin, 2013: 71). Dolayısıyla *Horasan* sözcüğünün ilk iki sesi /kü/ şeklini aldığı devamı Farsçadaki /rasan/ şeklinde kalmaz. Kalınlık incelik uyumu nedeniyle incelme göstermesi gerekir. Böylelikle sözcüğün *küresin* şekline dönüşmesi son derece doğal ve Türkçeye uygundur.

Sesbilimsel bir bakış açısıyla ve yukarıda değinilen örneklerle iki sözcüğün aynı sözcükten oluşmuş iki farklı biçimi olduğu kolaylıkla söylenebilir.

Sonuç

Bütün bu bilgiler ışığında 'horasan' ve 'küresin' sözcükleri kültürel, coğrafi ve tarihi gerçekler çerçevesinde incelenmiştir. Horasan, İran'ın kuzey doğusunda ve bir kısmı komşu ülkelere taşan çok önemli bir bölgenin adıdır. Bölgenin önemi hem dini hem de ulusal anlamda büyüktür. İslamiyet'in yayılma merkezlerinin en önemlilerinden biri olan Horasan aynı zamanda birçok ırktan birçok boydan hakların yaşadığı kadim bir coğrafyadır. Ahmet Yesevi, Hacı Bektaş Veli ve Mevlâna gibi kültürümüzü şekillendirmiş ve hala şekillendirmeye devam eden şahsiyetlere ev sahipliği yapmış bir bölgedir. Sünni mezheplerinin çıkış noktasıdır. Horasan erenleri aynı zamanda bu coğrafyanın Türkleşmesine de vesile olmuşlardır. Bu önemli hareketlilik bir seferde ya da muntazam bir plan dahilinde değil, bin yılları alan bir zaman içerisinde çok farklı etken ve amaçlarla kademe kademe olmuştur. Göçler basit bir şekilde insanların yer değiştirmesi olarak değerlendirilebilir; ancak insanlar yanlarında kültürlerini de götürmektedirler. Sadece dinleri, sosyal yaşantıları değil sözcükleri de yanlarında taşımaktadırlar. Bu sözcükler dilin doğası gereği zaman içerisinde değişim geçirebilir ve tanınmaz bir hal alabilirler. Sözcüklerin birbirleriyle ilişkisi unutulduğunda onu kullanan toplumlar bile ne anlama geldiğini bilmeyebilir. Özellikle sözcük bir topluluk için kullanılıyorsa anlamı olmadan varlığını sürdürmeye devam eder. Böylece sözcüğün anlamı hakkında çeşitli iddialar ortaya çıkar. Ancak değişimin izin verdiği ölçüde sözcüklerin

taşıdıkları sırlar ortaya çıkarılabilirse elde edilebilecek en kesin kanıt oluverirler.

Küresinliler ile ilgili tarihsel bilgilere ulaşmak son derece güçtür. Çünkü arşiv belgelerinde değinilmemiş, kendi adlarıyla bir yönetim kurmamış neredeyse hiçbir yere bu adı vermemişlerdir. Güney Azerbaycan bölgesinde adeta gizli bir şekilde yaşamışlardır. Yaşadıkları bölge Horasandan Anadolu'ya geçiş havzası olarak ideal bir noktadadır. Birçok Türk boyu ile ilgili tarihi kayıtlar İran'ın Hoy kentinin bu amaçla kullanıldığını ortaya koymaktadır. Birçok topluluk buradan Anadolu'ya geçmiş, bazıları da burayı yurt edinmiştir. Günümüzde bu coğrafya hâlâ yoğun bir Türk nüfusa sahiptir. XX. Yüzyılın başlarında Van kentine gelerek yerleşen bu halk işte böyle bir kültürün taşıyıcılarıdır. Kendilerini tanımlamak için kullandıkları küresinli sözcüğü ile horasandaki izlerine ulaşılan bu topluluk, İranlı gibi gösterilme çabaları nedeniyle Sünniliklerini bu sözcükle birleştirmektedirler.

Sözcüğü kullanan topluluğun Azerbaycan lehçesi konuştuğu ve Güney Azerbaycan olarak tanınan bölgeden geldiği bilinmektedir. Türkiye sınırları dışında daha kapsamlı araştırmalarda *küresin* ya da *küresinli* sözcükleri ile ilgili başka birçok kanıtta da ulaşılması olasıdır.

Açıklanan ses değişimleriyle ve tarihsel art alanla Horasanlı anlamına geldiği ortaya konan küresinli sözcüğü bu topluluğun Sünniliğini de soyunun Türk olduğunu da doğrulayan, köklerinin bilinenden çok eskilere gittiğinin bir kanıtı olarak varlığını korumaya devam etmektedir. Daha önce kabul gören veya görmeyen çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Ancak konuya ilk defa dilbilimsel verilerle yaklaşılarak bir sonuca varılmıştır. Elde edilen sesbilimsel kanıtlar diğer gerçeklerle birleştğinde iki sözcüğün birbiriyle ilgisi kesin olarak kanıtlanmıştır. Küresin sözcüğünün çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda Horasan sözcüğünden geldiği ve Horasan bölgesine göndermede bulunduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla Küresinli sözcüğü de Horasanlı anlamındadır.

Kaynakça

- Aktay, S. (2020). Rus Yeradbiliminde Geliştirilen İnceleme Yöntemleri ve Rus Toponimlerinde Uygulanabilirliği. *Turkish Studies*, 15 (3), 1033-1046.
- Ayverdi, İ. (2011). *Kubbealtı Lugatı Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Bala, M. (1977). Hoy. *MEB İslam Ansiklopedisi*. (Cilt. 5.1, ss. 571-573). Ankara: İslam Ansiklopedisi.

- Çetin, O. (1998). Horasan. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (Cilt. 18, ss. 234-241), İstanbul: İslam Ansiklopedisi.
- Ebinç, S. Y. (2008). *Doğu Anadolu Düzeninde Aşiret-Cemaat-Devlet (1839-1950)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emecen, F. (1996). Giresun. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (Cilt. 14, ss. 78-84). İstanbul: İslam Ansiklopedisi.
- Eratalay, S. (2020). *Sümerce ve Türkçe Bir Altay Dili Tartışması*. İstanbul: Arvana Yayınları.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- Horn, P. (2019). *Grundriss der neupersischen Etymologie* (Vol. 4). Walter de Gruyter GmbH&Co KG.
<https://tr.wikipedia.org/wiki/Azerbaycan>, (Erişim Tarihi: 18.01.2021).
https://tr.wikipedia.org/wiki/Türk_halkları (Erişim Tarihi: 23.01.2021)
- Johanson, L. (2014). *Türkçe Dil İlişkilerinde Yapısal Etkenler*. Demir, N. (Çev.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2016). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat AŞ.
- Kara, M. (2011). *Ayrı Düşmüş Kelimeler*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü* (Vol. 919). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2014). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- Kurtuluş, R. (2003). Mâkû. *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. (Cilt. 27, ss. 458-459). İstanbul: İslam Ansiklopedisi.
- Levendoglu, M. F. (2006) *Küresinliler Örneğinde Kültürel Kimlik (Küresinliler'in Sosyo-Kültürel Yapısı)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Mahmud, K. (2007). *Divan-ü Lugat-it Türk*. Yurteser, S. T. ve Erdi, S. (Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Minorsky, V. (1977). Kürtler. *MEB İslam Ansiklopedisi*. (Cilt. 6, ss. 1089-1114). Ankara: İslam Ansiklopedisi.
- Özlük, D. (2019). *Türkiye Türkçesinde Farsça Kökenli Kelimeler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, S. (2008). *İsmet Paşa'nın Kürt Raporu*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Paşa, Y. Z., Bozarlan, M. E. (1978). *Kürtçe-Türkçe Sözlük*. Ankara: Çıra Yayınları.

- Ruhlen, M. (2006). *Dilin Kökeni Ana Dilin Evriminin İzinde*. Ulutaş, İ. (Çev.) Ankara: Hece Yayınları.
- Sarıkaya, B. (2019). *Tercüme-i Aca'ibü'l-Mahlukat*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları.
- Sevinçli, E. (2009). Özel/Gizli Bir Dil: Çepni Dili Türkçenin Yurdunda Gizli Bir Dil: Çepni Dilcesi. *XXII. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri Tam Metni içinde* (s. 151-168).
- Sultanova, R. A. (2002). Makı Hanlığı. *Türkler Ansiklopedisi*. (Cilt. 7, ss. 168-184). İstanbul: Türkler Ansiklopedisi.
- Tan, A. (2015). Türkçede Ortak Köklü Kelimelerde Anlam Farklılaşması: Tavan ve Taban Örneği. *Turkish Studies*, 10 (4), 865-876.
- Yücebaş, F. (2019). Millî Şuurun Sağlam Bir Vesikası: Küresünni Türkleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 123 (242), 73-88.

